

Tilburg University

De verwarring als zegen

Moons, Jos

Published in:
Katholiek Nieuwsblad

Publication date:
2016

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Moons, J. (2016). De verwarring als zegen: Een positieve duiding van paus Franciscus. *Katholiek Nieuwsblad*, 41, 10-10.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

De verwarring als zegen. Een positieve duiding van paus Franciscus

De nodige katholieken zijn bezorgd over de verwarring die paus Franciscus zaait. Volgens **Jos Moons** is er, op gelovige gronden, reden om die verwarring positief te beleven.

Paus Franciscus roept op twee niveaus verwarring op. Ten eerste op een algemeen-menselijke manier, zoals verandering dat altijd doet. Bijvoorbeeld als je gaat verhuizen, want waar zijn nu de winkels? Of als je kinderen van voetbalteam veranderen, want trainen ze nu om half zes of half zeven? Of als je een nieuwe paus hebt, want die doet het net weer even anders.

Maar de verwarring heeft ook een diepere laag: het is ook een gelovige verwarring. In woord en daad morrelt paus Franciscus zo nu en dan aan kerkelijke gewoontes en aan de katholieke leer. Terwijl toch naar katholieke overtuiging de traditie iets heiligs is, waar een mens niet aan kan komen? Dit is het gelovige aspect van de huidige verwarring. Dat paus Franciscus zich soms nadrukkelijk 'zoon van de Kerk' noemt, maakt het alleen maar ingewikkelder.

Flexibel of niet?

Het is best wel belangrijk om deze twee soorten verwarring te onderscheiden omdat ze om een verschillende respons vragen. Voor zover de mens gewoonlijk schrikt van verandering kan hij beter zichzelf niet al te serieus nemen en de nodige openheid opbrengen. Voor andere trainingstijden evenzeer als voor een andere paus. Wie dat niet kan en volhardt in het oude is star en stug en een moeilijk mens. Maar waar volharden in aardse zaken eerder betreurenswaardig is, lijkt het bij gelovige zaken juist winst om vast te houden aan het oude bekende. De kerkelijke regels zijn immers het heldere en veilige baken van wat goed gebleken is. Daarin spreekt God tot ons. Daarom is de te prijzen deugd niet flexibeliteit maar trouw. Zo presenteren bezorgde katholieken zich dan ook vaak: als mensen die trouw zijn aan de traditie en aan de kerkelijke leer.

De verwarring heeft dus goede redenen en eenvoudigweg roepen dat men maar beter de nodige flexibiliteit kan opbrengen doet bezorgde katholieken tekort. Toch valt er een belangrijke kanttekening te maken. Een ongekwalficeerde identificatie tussen God en kerkelijk spreken is niet vol te houden, en die tussen God en kerkelijke traditie evenmin. Ik zal dit punt wat uitwerken met behulp van de belangrijkste ontwikkeling in het theologisch denken over de Kerk (ecclesiologie) in de twintigste eeuw en dan suggereren waarom verwarring een zegen kan zijn.

Geloof in de Kerk

In de twintigste eeuw is het denken over de Kerk nogal veranderd. Aan het begin van de twintigste eeuw

spraken zowel theologen als het leergezag vooral over de Kerk als vereniging (*societas*). Er lag grote nadruk op de zichtbare kant van de Kerk: haar instellingen zoals sacramenten, haar hiërarchische structuur, haar regels en voorwaarden. Maar was de Kerk niet ook een

lichaam had maar óók een transcendente geest was, zo ook de kerk. Toen Pius XII een encycliek schreef over de Kerk als mystiek lichaam (*Mystici Corporis*, 1943) werd dit de officiële visie op de Kerk.

Dat was een belangrijke ontwikkeling, omdat de gelovige kant van de Kerk duidelijker onder woorden gebracht werd. Een belangrijke volgende stap was het Tweede Vaticaans Concilie. Tijdens het redigeren van het document over de Kerk (*Lumen Gentium*, 1964) gingen men steeds meer onderscheid maken tussen God en kerkelijke instellingen. Weliswaar plaatste het Concilie het een niet tegenover het ander en benadrukte het hun intrinsieke band. Toch is het duidelijk dat ze niet hetzelfde gewicht hebben. Anders dan de eerste tekstversie begint de eindtekst daarom niet meer met de hiërarchie. Het uitgangspunt is de Kerk als mysterie en "teken en instrument" van Gods mensenliefde (hoofdstuk 1). Vervolgens benadrukt men dat dit mysterie zichtbaar wordt in het volk Gods onderweg, de gelovigen samengeroepen tot de Kerk (hoofdstuk 2). Dat deze beide punten besproken werden voor de hiërarchie (hoofdstuk 3) was een bewuste relativisering van de hiërarchie en daarmee van alles wat met organisatie te maken heeft.

Verwarring als zegen

Die verschuiving in de visie op de Kerk maakt trouw aan de Kerk een genuanceerde zaak. Het blijft belangrijk om trouw te zijn aan de instellingen van de Kerk zoals de hiërarchie en de leer (het Concilie zegt dat ook uitdrukkelijk), maar het is niet voldoende. Want de diepste kern van de Kerk is "Christus, het licht der volken" (aldus de openingswoorden van *Lumen Gentium*). Onze trouw moet niet alleen kerkgericht (ecclesiocentrisch) zijn maar – daarin en daarbij – ook Christusgericht (christocentrisch).

Precies daar situeert zich de verwarring die paus Franciscus veroorzaakt. Net als zijn voorgangers ziet Franciscus het als de taak van de Petrus in ons midden om Christus' licht heilzaam en zegenrijk te laten stralen. Vaak doet hij dat door te behouden, omdat de traditie het licht van Christus weerspiegelt. Maar soms doet hij dat door de traditie te vernieuwen, opdat het licht met een nieuwe glans kan schitteren. Door kerkelijke instellingen te bevragen maakt hij dan duidelijk dat die niet het centrum zijn – dat is Christus. Hij is bereid tot aanpassing als kerkelijke regels of vormen soms niet, of niet meer, de beste manier zijn om Gods mensenliefde te verkondigen. De prijs daarvan is bij sommige mensen verwarring; het doel ervan is voor alle mensen zegen. De zegen van Christus, het licht der volken. +

Jos Moons is jezuïet en als a.i.o. verbonden aan de Tilburg School of Catholic Theology. Hij werkt aan een proefschrift over Lumen Gentium.

Net als zijn voorgangers ziet Franciscus het als de taak van de Petrus in ons midden om Christus' licht heilzaam en zegenrijk te laten stralen.

geloofswerkelijkheid? Moest het bij de Kerk niet ook over God gaan? Was de Kerk niet zowel een zichtbare instelling als een werk van God? Uit onvrede over de al te horizontale bepaling van de Kerk als *societas*, en om ook het transcendente aspect van de Kerk te verwoorden, gingen theologen het beeld van het mystieke lichaam van Christus gebruiken. Zoals Christus een

Foto: AP